

Денисенко М.П., д.е.н., проф.

Київський національний університет технологій та дизайну

Верхогляд Я.В., аспірант

Національний університет «Острозька академія»

РОЗВИТОК ОСВІТНІХ ІННОВАЦІЙ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СУСПІЛЬНОГО ЖИТТЯ

Анотація. В статті описані основні підходи до трактування сучасних освітніх інновацій та напрями їх розвитку. Наявний ринок праці вимагає від випускників вміння оперувати такими технологіями та знаннями, які відповідають потребам інформаційного суспільства, готують молодь до нових ролей у цьому суспільстві.

В нашому дослідженні під освітніми інноваціями розуміється процедура або метод освітньої діяльності, істотно відрізняється від сформованої практики і використовується для підвищення рівня ефективності в конкурентному середовищі. Ринок освіти є одним з найважливіших елементів національної інноваційної системи. Вищі навчальні заклади, які обрали інноваційний шлях розвитку, стають конкурентоспроможними лідерами на ринку освітніх послуг. Формування нових форм освіти та використання досконалих механізмів контролю в кожному навчальному закладі дасть можливість створити єдиний освітній простір.

Ключові слова: науковий процес; освітні інновації; науковий розвиток.

Denysenko M.,

Kyiv National University of Technologies and Design

Verkhohliad Ya.

National University "Ostroh Academy"

DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL INNOVATIONS OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION OF PUBLIC LIFE

Abstract. The article describes the main approaches to the interpretation of modern educational innovations and directions of their development. The existing labor market requires graduates to be able to use technologies and knowledge that meet the needs of the information society and prepare young people for new roles in this society.

In our research, educational innovations are understood as a procedure or method of educational activity that differs significantly from the established practice and is used to increase the level of efficiency in a competitive environment. The education market is one of the most important elements of the national innovation system. Higher education institutions that have chosen an innovative path of development become competitive leaders in the market of educational services. The formation of new forms of education and the use of perfect control mechanisms in each educational institution will make it possible to create a single educational space.

Keywords: scientific process; educational innovations; scientific development.

Вступ. В умовах зростаючої динаміки соціально-економічних перетворень практика вимагає розробки нових форм освітньої та соціальної адаптації, оптимізації інтересів держави і особистості в суспільстві знань, яке з'являється щодня. Глобальні процеси стали предметом вивчення різних, особливо суспільних наук. Зрештою, глобалізація трансформує відносини всередині суспільства і між країнами, викликаючи формування єдиного ринкового простору.

Глобальна економічна криза в глобалізованому суспільстві та соціально-економічних відносинах призвела до переорієнтації основних цінностей і пошуку країнами Європейського Союзу моделі економічного розвитку, яка забезпечила б

національну конкурентоспроможність і направила національну економіку кожної країни на довгострокове зростання. Це стало зразком інновацій. Європейський вибір України зумовлений необхідністю формування та впровадження цієї моделі, яка повинна забезпечити високе та стабільне економічне зростання, вирішити соціальні та екологічні проблеми, забезпечити конкурентоспроможність національної економіки, збільшити експортний потенціал країни, забезпечити її економічну безпеку та лідируюче місце в Європейському Союзі.

Основну частину наукових праць, які б стосувалися розвитку освітніх інновацій в умовах глобалізації здійснили такі науковці, як: А.В. Духнович, Н.Ф. Левицький, Т.Г. Лубенець, Б.Д. Грінченко, Х.Д. Алчевська.

Проте, стрімкий розвиток та процеси глобалізації змушують освітню систему невинно оновлюватися, саме тому проблематика дослідження залишається актуальною і потребує подальшого детального аналізування.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає в аналізуванні темпів розвитку освітніх інновацій України в умовах глобалізації суспільного життя. Тому основними завданнями при виконанні дослідження є: аналізування темпів самого процесу розвитку освітніх інновацій, визначення його вектору та курсу.

Результати досліджень. XXI століття – це епоха інформаційного суспільства, епоха технологічної культури. Формування глобального інформаційного суспільства виводить на перший план проблему поширення знань. Дистанційна освіта здійснює наближення знань до споживача, дозволяє пропонувати освітні послуги всім бажаючим, незважаючи на географічні, державні, часові та інші чинники. Стратегічна мета дистанційної освіти – забезпечити громадянам право здобування освіти будь-якого рівня на місці їх мешкання або професійної діяльності. Дана мета досягається в руслі світової тенденції мобільного поширення знань за допомогою обміну освітніми ресурсами.

Прийнято вважати, що освіта, заснована на інформаційних технологіях, є третьою глобальною революцією в розвитку людства, (перша пов'язана з появою писемності, друга – з винаходом книгодрукування). Нові інформаційні технології в освіті мають істотні переваги. Дані технології сприяють ліквідації відставання периферійних районів держав від столичних і інших університетських центрів в контексті вільного доступу до освіти, інформації і культурних досягнень людської цивілізації. Вони створюють умови для розвитку світового освітнього простору, експорту і імпорту освіти, об'єднання світового інтелектуального, творчого, інформаційного і науково-педагогічного потенціалів. Освітні інновації успішно впливають на розв'язання комплексу соціально-економічних проблем, перш за все, на викорінювання безробіття, злочинності і т.п. [5].

Розвиток інформаційних та інноваційних технологій розвиває науку і освіту як пріоритет і необхідну передумову еволюції постіндустріального суспільства, в якому система освітніх послуг повинна передавати компетенції і повсякденні знання майбутнім фахівцям. З точки зору українських вчених В. Гейця, В. Семиноженка та інших, джерелом зростання економічних знань є як спеціалізовані (наукові), так і повсякденні знання, в результаті чого поряд з природними ресурсами, капіталом і працею процеси накопичення і використання знань стають домінуючим фактором, що обумовлює зростаючу конкурентоспроможність економіки [3].

Знання перетворюються в істотно незавершені технології формування майбутнього, фактично замикається на собі як економічній, так і соціальній системі постіндустріального суспільства.

Освіта і наука глибоко інтегровані в економіку, соціальне життя, та їх рівень істотно впливає на якість життя й можливість постійного розвитку як окремої країни зокрема, так і міжнародного співтовариства в цілому. Тому наука та кваліфікований

персонал визнаний в Європі вирішальним фактором у досягненні цілей інтернаціоналізації освітнього процесу: зробити європейську освіту більш конкурентоспроможною, динамічною й здатною забезпечити стійке зростання, зайнятість населення і соціальну згуртованість. Сучасний ринок праці вимагає від випускників вміння оперувати такими технологіями та знаннями, які відповідають потребам інформаційного суспільства, готують молодь до нових ролей у цьому суспільстві [2].

У сучасному світі, який перейшов до третього тисячоліття, розвиток України визначається в контексті європейської інтеграції з орієнтацією на фундаментальні цінності західної культури: парламентаризм, права людини, права національних меншин, лібералізацію, свободу пересування, обмеження ролі держави в суспільстві та інші складові – невіддільні атрибути суспільства. Впродовж перших десятиліть досягнення державної незалежності Україна здійснює історично неминучий і незворотний перехід до таких основ суспільного розвитку. На зміну індустріальному суспільству приходять суспільство інформаційне, зумовлює певні соціальні, виробничі, економічні і політичні зрушення. Прискорення науково-технічного прогресу зумовлює підвищені вимоги до якісного потенціалу робочої сили, що займається генеруванням, розробкою та впровадженням нових технологічних ідей. За умов трансформації українського суспільства особливої значущості набувають питання формування нових життєвих стратегій, компетентності, посилення гнучкості і мобільності соціальної поведінки [6].

Вищі навчальні заклади, які обрали інноваційний розвиток, стають конкурентоспроможними лідерами на ринку освітніх послуг. Оскільки тільки інноваційні вищі здатні швидко адаптуватися до змін, інновації стають основним чинником їх конкурентоспроможності на ринку [5].

Таким чином, сучасний ринок освітніх послуг в українській вищій освіті останнім часом ще не перетворився на повноцінний сектор економіки, здатний виробляти конкурентоспроможний людський капітал. Однак формування нових форм освіти і використання досконалих механізмів контролю в кожному освітньому закладі дасть можливість створити єдиний освітній простір, здатний задовольнити потреби суспільства в якійсій освіті з урахуванням конкретних можливостей споживачів на освітньому ринку. На сьогоднішній день у вітчизняній науці відсутній єдиний підхід до обґрунтування необхідності інноваційного розвитку в діяльності вузу та визначення концепції такого розвитку. Деякі вчені розглядають інновацію в трьох аспектах: як науку і мистецтво управління інноваціями; як діяльність; як предмет управління.

В. Пірус розглядає інновацію як нову ідею або винахід, який виникає і має майбутнє, що сприяє прогресивному та творчому розвитку. Інновації-це джерело, мотивація для розвитку і саморозвитку [8].

Відповідно до цього варто проаналізувати ті категорії, які потребують освітніх інновацій саме в українських вишах.

До таких складових інноваційного розвитку ЗВО належить розвиток: персоналу, освітнього процесу, науково-дослідної роботи; соціальний, технічний і технологічний, міжнародного співробітництва, економічний, організаційний [7].

Тепер варто здійснити характеристику інноваційних освітніх моделей, які використовуються в Україні (табл. 1).

Відповідно до таблиці, можна зробити висновок, що важливими завданнями, що забезпечують інноваційний напрям ЗВО, є:

- масштабна комп'ютеризація та активізація науково-технічної діяльності закладів вищої освіти, створення інноваційних структур в їх системі; реформування

системи освіти відповідно до вимог європейських стандартів і збереження національних культурних та інтелектуальних традицій [2];

- підвищення ефективності університетського сектора в дослідженнях і розробках з метою посилення його ролі в забезпеченні інноваційного розвитку національної економіки;

- концентрація ресурсів у пріоритетних галузях науково-технічного розвитку та інноваційної діяльності; стимулювання навчання протягом усього життя, виховання культури інноваційного мислення [4].

Таблиця 1

Аналізування інноваційних освітніх моделей

Особливості моделей	Інноваційний освітній напрям	Характеристика моделей
Об'єднання різних видів студентської діяльності: навчальної, наукової, практичної. (Забезпечення наближеності до реальних умов)	Контекст	Максимізація практичної підготовки студента
Використання ігор і наслідування в навчанні	Імітація	Максимальне використання активних методів навчання
Структурування змісту навчального матеріалу для максимального його засвоєння та з наявністю вправ для контролю	Модульність	Організація навчального процесу в максимально зрозумілій для студента формі
Ініціювання самостійного пошуку знань студентом через проблеми з навчальним матеріалом	Проблематика	Зміна характеру процесу навчання з репродуктивного на продуктивний і творчий
Диференційовані завдання для учнів з різними здібностями	Накопичення знань	Увага на фіксацію результатів дослідження
Вільний доступ до освітніх ресурсів, мінімізація ролі викладача та збільшення можливостей самостійного навчання для студентів	Віддаленість	Використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій

Джерело: [5].

Основними факторами інновацій у внутрішньому середовищі університетів є:

- освітні інновації: зміст навчального плану; нові технології викладання; високий професіоналізм викладацького складу; організаційно-методичне забезпечення навчального процесу;

- адміністративні (управлінські) інновації: підтримка інноваційної структури університету; загальна система управління і її властивості; система управління на рівні структурних підрозділів (факультетів, кафедр); система забезпечення якості освітніх послуг;

- ідеологічні інновації: участь університету в програмах, конкурсах та інших заходах, що проводяться за участю Міністерства освіти і науки України;

- наявність державного замовлення на підготовку фахівців від галузевих міністерств та механізмів взаємодії між університетами та ринком праці.

Більшість освітніх інновацій стимулюється споживачами освітніх послуг. Деякі з них відносяться до інноваційних, орієнтованими на задоволення існуючих потреб: гармонізацію освітніх і професійних стандартів, залучення представників професійних

спільнот до розробки освітніх програм університетів; розробку інноваційних освітніх програм за новими напрямками та спеціальностями; участь практиків в освітньому процесі і спільних дослідженнях [1].

Деякі інновації спрямовані на створення і задоволення нових потреб. В постіндустріальному суспільстві класичні лекції та семінари замінюються сучасними проектними, дискусійними, пошуковими форматами з високим ступенем самостійності та активності студентів і новими когнітивними інститутами: дослідними мережами, віртуальними лабораторіями, які гнучким чином організують ресурси різних установ (університетів, науково-дослідних інститутів, промислових лабораторій тощо) для реалізації проривних проектів в науці й техніці.

Висновки. Отже, підсумовуючи розглянуті наукові підходи, можна виділити основні складові інноваційного розвитку, а саме:

- впровадження інноваційних технологій в освітній процес; який орієнтований на студентів;
- удосконалення системи організації та управління закладом вищої освіти;
- підвищення кваліфікації кадрового потенціалу вищої освіти;
- розвиток власного дослідницького потенціалу, здійснення наукових досліджень і виробництво наукової та інноваційної продукції;
- формування відповідного економічного механізму, який дозволить отримати додаткові фінансові ресурси та ощадливо їх використовувати;
- проведення маркетингової роботи з розширення ринку освіти та задоволення потреб споживачів.

Передача технологій, тісна співпраця з бізнес-сектором, впровадження результатів досліджень у виробництво і життєдіяльність суспільства є передумовами успішного інноваційного закладу вищої освіти. В українському суспільстві все більше усвідомлюється загальна потреба в розвитку освітньої системи. Соціально-економічні і політичні зміни, зміцнення державності, входження України в світову спільноту неможливі без структурної реформи національної системи вищої освіти. Пріоритетним завданням є її модернізація відповідно до сучасних міжнародних вимог. Інтеграційні процеси у сфері вищої освіти європейських країн поступово реалізуються в Україні.

Україна – активний учасник цих процесів. Проектування освітніх структур і введення нових моделей та програм підготовки, як свідчить досвід всіх країн, у тому числі й України, – процес надзвичайно складний і надалі актуальний.

Список використаної літератури

1. Бокань В. Історія культури. К.: МАУП, 2002. 256 с.
2. Дем'яненко В. В. Стратегії, напрямки розвитку освіти. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку К.: Фенікс, 2003. 376 с.
3. Корсак К. Освіта від первинної до по життєвої: безплатна і обов'язкова державна освіта. *Дзеркало тижня*. 2002. С. 14–16.
4. Лозовой В. Історія української культури. Харків.: Право, 2013. 368 с.
5. Михайлишин Г., Кондур О., Серман Л. Інновації в освіті та освітні інновації в умовах сучасного вищого навчального закладу. *Журнал Прикарпатського університету імені Василя Стефаника*. 2018. С. 9–16.
6. Проект Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки URL: http://oneu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/11/nsro_1221.pdf.
7. Фуллан М. Проблема і потенціал освітніх змін. *Мандрівець*. 2001. № 1. С. 18–30.
8. Шульга Н. Розвиток освіти України: стратегія, мета, принципи. *Економіка та держава*. 2013. С. 48–50.